

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opggericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang.“

OOST EN WEST

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland 4.—
Afzonderlijke nummers. 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels 0.09
„ „ 1000 „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De vorming van Indische intellectueelen (II). — Perskroniek. — Oost-Indische Berichten. — West-Indische. — Van Vreemde Koloniën — Inzonden. — Inhoud van Tijdschriften. — Passagierslijst.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur der vereeniging:

A

Beleefd verzoek aan de leden, in het bijzonder ook aan de Afdelingsbesturen, om alle brieven, postwissels en andere bescheiden aan presidente, secretaris of penningmeester van het Hoofdbestuur gericht, te willen adresseren: **Heulstraat 17 den Haag**, waar nu het **bureau van het Dagelijksch bestuur der Vereeniging** gevestigd is.

B

Oproeping van Obligatiehouders* der leening 1900 ad f 5000 der Vereeniging „Oost en West“.

Obligatiehouders worden nitgenoodigd tot eene **bijeenkomst op Dinsdag 30 April 1907 des vóormiddags ten 10½ ure** in het bureau van „Oost en West“ **Heulstraat 17, den Haag**, ten einde met het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging van gedachten te wisselen, naar aanleiding van het besluit van het Hoofdbestuur, om de leening af te lossen, dan wel het obligo met toestemming der obligatiehouders over te dragen op eene andere debitrice, die zich geneigd heeft verklaard op eigen risico de Indische restaurant, tot dusverre onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur beheerd, voort te zetten.

Namens Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging,
De Secretaris,
SCHIMPF.

* Mochten dan aandeelen, oorspronkelijk in uw bezit, in andere handen zijn overgegaan, zoo zult u deze oproeping wel voort willen zeggen.

II. Van de afdeeling 's-Gravenhage:

Wegens verhuizing van het **inlichtingsbureau** en de **eeshamer** van de Laan v. Meerdervoort 195 naar de **Heulstraat 17**, zullen deze den 29 en 30 April a.s. gesloten zijn.

III. Van Boeatan:

De **Permanente tentoonstelling** met gelegenheid tot koop en nabestelling van Nederlandsch Oost- en West-Indische kunstnijverheid- en huisvuil-artikelen is dezer dagen van Plaats 9, waar zij drie jaar gevestigd is geweest, **verhuisd naar de Heulstraat 19**, in een veel ruimer, beter verlicht lokaal, waar alle voorwerpen nu goed tot hun recht komen.

Om zich hiervan te overtuigen, worden alle belangstellenden tot een bezoek uitgenoodigd.

De vorming van Indische intellectueelen.

(Aangeboden).

II.

In zijne rede den 13en November jl. in de Tweede Kamer gehouden, meende de Minister van Koloniën het volgende te moeten kenbaar maken omtrent de opleiding van Inlandsche ambtenaren in Nederland: „Ik wensch“ — zeide zijne Excellentie — over die opleiding een woord te zeggen, niet naar aanleiding van wat hier in de Kamer is aangevoerd, maar naar aanleiding van wat men in den laatsten tijd bij herhaling heeft hooren zeggen. Het heet dan, dat die jongelieden allen naar Nederland moeten worden gezonden, om hunne opleiding hier te ontvangen.

Dat is in hooge mate af te keuren. In het land zelf moet dien jongelieden de gelegenheid tot ontwikkeling worden gegeven. Zij moeten niet worden vreemd van omgeving, waarin zij thuis behooren; men moet hen niet hierheen brengen en elken band met de inlandsche bevolking verbreken, aan het besturen waarvan zij straks moeten medewerken.”

Ik ben er niet tegen — vervolgt de Minister — dat enkele Inlandsche jongelieden hier voor hunne studiën komen, al zijn de resultaten tot nu toe daarmede verkregen, niet bijzonder groot te noemen; maar dergelijke gevallen moeten toch uitzonderingen blijven, althans voorloopig. Voorloopig moet men er niet naar streven de vele jongelieden, die men zal noodig hebben, naar Nederland te trekken, en in Nederland te doen opleiden. Het Nederlandsche volk zal, wanneer eenmaal een korps van flinke, degelijke inlandsche ambtenaren naar dat systeem zal zijn aangekweekt, dat groote gebied naar behooren kunnen besturen, en daarbij zal het Nederlandsche volk zijnerzijds nog tal van Nederlandsche krachten moeten geven, om op die inlandsche ambtenaren het toezicht uit te oefenen, dat noodig is en blijven zal, om, met andere woorden, het beginsel van 1854 in art. 67 van het Regeeringsreglement uitgesproken, zoo consequent mogelijk door te voeren.”

Wij hebben alzoo de uitbreiding en verbetering van het Inlandsch onderwijs feitelijk te danken aan de groote behoefte, die er bestaat aan geschikte inlandsche — zegge Javaansche — ambtenaren, niet alleen op bestuurs-, maar ook op elk ander gebied; en daar de Minister geen groote verwachtingen heeft van eene opleiding in Nederland, ook dus niet van eene academische, is hij tot het program gekomen, dat thans staat te worden uitgevoerd. We krijgen dus eene kweekerij op groote schaal voor de Staatsruif, echter alleen voor de lagere en middelbare rangen.

Daartegen bestaat in zoover geen bezwaar, omdat de bestaande scholen en die, welke zullen worden opgericht, bij lange na nog niet in de bestaande behoefte aan onderwijs voorzien, en zelfs op den duur waarschijnlijk nog onvoldoende zullen blijken te zijn om het gewenschte aantal landsdienaren voort te brengen. Men denke daarbij aan de Buitenbezittingen, waarover in het geheel niet wordt gerept en waar het ambtelijk personeel toch ook nog wel voor uitbreiding en verbetering in aanmerking komt, vooral waar het als remplaçant van den Europeeschen landsdienaar op moet treden. Die scholen moeten er toch eenmaal komen en verdient het allen lof, dat ze thans in een meer versneld tempo worden opgericht.

Men zou ook te ver gaan door aan te nemen dat er slechts landsdienaren van daan zullen komen. Im-

mers vallen al dadelijk af zij, die, als daarvoor minder geschikt, worden afgewezen. Verder zullen zij, die voor een ander beroep of ambacht wenschen te worden opgeleid, dan in 's Lands dienst te verkrijgen is, daarom niet van de scholen worden geweerd. Evenmin de jongelieden op de Buitenbezittingen, die wat meer willen leeren dan te leeren valt op de aldaar bestaande scholen, waar nog geen enkele inlandsche Gouvernmentsschool 1ste klasse bestaat, laat staan eene Gouvernments-Ambachts- of Hoogere Burger-school.

Doch waar het nieuw leerprogram niet in voorziet is, zooals gezegd:

1°. dat het ambtelijk personeel den wensch tot voortgezette studie kan verwezenlijken;

2°. dat jongelieden, die ten behoeve der groot-industrie wenschen te worden opgeleid, of om andere redenen intellectueel de evenwaardige van den Europeaan willen worden, daartoe in de gelegenheid worden gesteld.

Door eene opleiding in Nederland zoolang deze niet in Indië kan plaats hebben ware aan beide desiderata te voldoen. Thans wordt nog slechts een schaarsch gebruik van deze gelegenheid gemaakt, en dan veelal alléén door hen, die de kosten eener opleiding in Nederland zelf kunnen dragen.

En dat de Minister op deze twee punten conservatief is aangelegd, blijkt niet alleen uit zijne aangehaalde bewering, dat de resultaten van eene opleiding in Nederland tot nog toe niet bijzonder groot zijn geweest, maar nog meer uit de door Z. E. geuite meening in zijne bekende „Beschouwingen en voorstellen ter verbetering van den oeconomischen toestand der Inlandsche bevolking van Java en Madoera“, dat de Inlander in de bedrijven der grootindustrie niet en in de naaste toekomst niet een andere rol kan vervullen dan die van loonarbeider, en hij daarin dus geen baas, geen beheerder kan zijn.

Op grond van welke feiten de Minister kan beweren, dat de resultaten verkregen van eene opleiding van Inlanders in Nederland niet bijzonder groot zijn geweest, wordt niet vermeld. De enkele Inlanders, die hier gestudeerd hebben voor Indisch ambtenaar, zijn, voor zoo ver bekend, geslaagd. Men moet echter de jongelieden, die overkomen om voor eene Gouvernmentsbetrekking of ander ambt te studeeren, niet verwarren met dezulken, die dit slechts doen om zich wat Europeesche beschaving eigen te maken. Dit laatste was bv. het geval met de zonen van den sultan van Koetei, die van 1898 tot 1903 op het Instituut Wullings te Voorschoten zijn geweest; met de zonen van den sultan van Asahan; met den zoon van den regent van Magelang en met enkele anderen. Doch al waren de resultaten met de enkelingen, die onderwijs in Nederland genoten hebben, gering geweest, dan zou dit veeleer bewijzen dat er dan meer moeten worden gezonden, dan dat geen enkele zal slagen. En kan de Minister langer beweren dat de Inlander in de groot-industrie geen andere rol kan vervullen dan die van loonarbeider, wanneer wij — zooals hij zelf zegt —, tot het inzicht zijn gekomen dat de Inlandsche bevolking wel degelijk te ontwikkelen is en zij, wanneer zij goed onderleigd wordt, zeer goed kan medewerken in het bestuur, tot heil van land en volk. Neemt men dit laatste aan, en kent men den inlander voldoende energie toe, dan behoeft men ook niet langer te twifelen aan zijn vermogen om zich de hoogste wetenschap eigen te maken en de leiding van eene groote industriele onderneming op zich te nemen.

En dat die twijfel dan ook ongerechtvaardigd zou zijn, zal waarschijnlijk binnenkort bewezen worden door een paar Javanen, die in Amsterdam voor arts studeeren. Reeds eerder zou dit bewijs geleverd zijn, wanneer aan de studie voor dit vak geen eigenaardige moeilijkheden in den weg hadden gestaan. Het volgende moge tot toelichting dezer bewering dienen. Eenigen tijd geleden — ik meen in November 1899 — kwam zich hier in Holland een doctor djawa vestigen, die, vijf jaren lang in die betrekking gediend hebbende, in de gelegenheid was geweest eenige duizenden guldens op te sparen, welke hem in staat stelden hier voor arts te studeeren. Met bijstand van een professor diende hij een request in aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, waarbij hij — wijzende op het voorrecht den Indischen geneeskundige in West-Indië toegekend — het verzoek deed om, met vrijstelling van het eerste en tweede natuurkundig examen, tot de studie voor arts te mogen worden toegelaten. Op dit request werd afwijzend beschikt. Wanneer belanghebbende destijds toch aan zijn verlangen had willen voldoen, zou hij verplicht zijn geweest eerst nog een drietal jaren een hoogere burgerschool te bezoeken, om daarna nog minstens een vijftal jaren aan de universiteit te studeeren. Dit lieten zijne middelen hem niet toe, waarom hij wel verplicht was naar een ander middel van bestaan om te zien, wat hem gelukte. Hij ging in de journalistiek en is daar nog in.

Sedert heeft de Regeering, waarschijnlijk de hardheid of onbillijkheid der genomen beschikking inziende, al was deze gegrond op de bestaande bepalingen, gemeend deze te moeten herzien, en is in Juni 1904, met aanvulling van het bestaande, bepaald dat aan inlandsche geneeskundigen die, na hunne studiën aan de opleidingsschool te Weltevreden voltooid te hebben, de bevoegdheid hebben verkregen tot de uitoefening van de geneeskunde in haren vollen omvang, toegang wordt verleend tot het theoretisch geneeskundig examen hier te lande, met vrijstelling van de aflegging der verklaring, dat zij gedurende twee jaren de genees- en heelkundige behandeling van ziekten gevolgd hebben, en van het bewijs dat zij hier te lande een zeker aantal verlossingen hebben verricht. Voor die inlandsche geneeskundigen, die alleen de vroegere opleiding aan de school — vóór hare reorganisatie in 1900 — hebben gevolgd, en die dus uitsluitend bevoegd zijn tot uitoefening van de genees- en heelkunde, en nog niet, door het afleggen van een aanvullingsexamen in de verloskunde, de bevoegdheid verkregen hebben tot de uitoefening van de geneeskunst in haren vollen omvang, is door wijziging van de wet van 25 Dec. 1878, eveneens de gelegenheid geopend om het theoretisch geneeskundig examen hier te lande af te leggen, met handhaving evenwel voor hen van de verplichting tot overlegging van het hiervoren vermelde bewijs.

Door deze vrijzinnige bepalingen zijn dus de moeilijkheden thans opgeheven, waarmede de bedoelde doctor djawa te kampen heeft gehad bij zijn verlangen om hier voor arts te studeeren.

Waarschijnlijk is dit de aanleiding geweest dat de beide doctor's djawa, die thans voor arts studeeren, en waarvan een al het semi-artsexamen, de andere het theoretisch gedeelte met goeden uitslag heeft afgelegd, in Holland zijn gekomen om zich aan die studie te wijden. En het is aan geen twijfel onderhevig dat meerderen zouden volgen, wanneer zij daartoe financieel in de gelegenheid waren.

In verband hiermede dient de aandacht gevestigd op een vraagstuk van den dag, waarvan de oplossing voor de hand ligt, doch zoo ver gezocht wordt, dat men er zich over verbazen moet, en het ei van Columbus daarbij onwillekeurig in de gedachte komt.

Bedoeld wordt het bestaand tekort aan officieren van gezondheid, dat op eene formatie van 175 niet minder dan 25 bedraagt, d. i. \pm 15 pct. Door Dr. Blocker is de aandacht op dit feit gevestigd, bij de behandeling der Indische begroting van 1907, in de vergadering der Tweede Kamer van 21 Nov. jl., zoodat op de moeilijkheid om, niettegenstaande het toekennen aan artsen van een handgeld van f 8000 en van andere extra's bij het sluiten van een verband, voldoende liefhebbers voor die betrekking te vinden.

De Minister van Koloniën, zulks bevestigende, kwam er voor uit, dat op allerlei wijzen getracht was in dat gebrek te voorzien, doch dat de pogingen, die tot nu toe gedaan waren, nog geen gunstig resultaat opgeleverd hadden.

Wanneer men nu dit verneemt en weet hoe gaarne de inlandsche geneeskundige zich in Nederland voor arts zou willen bekwamen, dan vraagt men zich onwillekeurig af, of het niet op den weg van de Regeering ligt, om dezen wensch te benutten als middel om het korps officieren van gezondheid voltallig te maken. Daarmede worden, naar alle waarschijnlijkheid alle moeilijkheden ondervangen, welke zich tot dusver te dien opzichte hebben voorgedaan.

Wanneer men eenige jaren achtereen of bij voortduring jaarlijks een vijftal doctors djawa, of zoo veel meer als er te krijgen en geschikt gebleken zijn, in Amsterdam op 's Lands kosten voor arts laat studeeren, kan het bestaand tekort vrij spoedig worden aangevuld en voorgoed ophouden.

Dan behoeven geen adviezen meer te worden gevraagd aan de Indische Regeering;

dan behoeft geen overleg meer te worden gepleegd met de commissie van geneeskundigen, die voor het

Departement van Koloniën werkzaam is;

want, dan kan — wat Dr. Blocker de aangewezen weg meende te zijn tot wegneming van de voorkomende moeilijkheden — terug worden gekeerd tot den vroegeren toestand, waarbij studenten worden aangewezen voor aanstaand officier van gezondheid, en die personen voor rekening van den Staat hun academische loopbaan volbrengen; met dit onderscheid alleen, dat de keuze dan niet slechts gedaan wordt uit Nederlandsche, maar ook uit Nederlandsch-Indische jongelieden.

Het schijnt dat de Minister van Koloniën dezen weg wel op wil. Hoe is anders te verklaren de mededeeling in het „Koloniaal Weekblad“ van 15 Febr. 1907, no. 7, dat bij de Indische Regeering in behandeling is een ontwerp, opgemaakt op verzoek van Z. E., om aan Inlanders, die in Nederland hunne studie voltooiën, daarvoor eene tegemoetkoming uit de schatkist toe te kennen.

Doch, in verband met het program van den Minister, kan die geldelijke tegemoetkoming alleen betrekking hebben op te vormen landsdienaren. Waarom zou nu ook niet iets gedaan kunnen worden in het belang van hen die voor de groot-industrie wenschen te worden opgeleid. De noodige aanleg om de daarvoor vereischte bekwaamheid op te doen kan hen — zoodat hierboven werd aangetoond — niet meer worden ontzegd. Doch hoe wordt gedacht over hunne geschiktheid om als leiders op te treden? Volgens mr. Maclaine Pont (men leze zijn prae-advies aan het bestuur der vereniging voor de staathuishoudkunde en statistiek over de vraag „welke regeeringsmaatregelen nopens de nijverheid op Java in het belang der Inlandsche bevolking te nemen zijn“) is de groothandel te Batavia van oordeel dat, behoudens uitzonderingen, geen handelsgeest bij den Inlander zit, en dat het steeds mislukt was hem in deze richting verder te brengen dan mandoor; een oordeel dat door den groothandel te Samarang en Soerabaja onderschreven wordt.

Wanneer er uitzonderingen zijn, dan mag althans van dezen verwacht worden dat zij, na eene goede handelopleiding in Nederland te hebben genoten, het verder zullen brengen dan mandoor, altijd als hen de gelegenheid daartoe gegeven wordt, wat wel niet dikwerf van handelsfirma's mag worden verwacht, die in den regel de leiders-plaatsen openhouden voor bloed- en aanverwanten. Buitendien is hier alleen sprake van Javanen. Hoe denkt de heer Pont, die eenige jaren te Padang als advocaat is gevestigd geweest, over de Maleiers? Deelt hij niet de meening van velen dat deze, mits goed onderlegd, in den groot-handel een even goed figuur zouden slaan als de Europeaan of Chinees? Alles is hierbij ook weer afhankelijk van de opleiding.

Wanneer slechts van onze zijde voldoende wordt tegemoet gekomen aan het streven naar ontwikkeling, dat op zoo heugelijke wijze in geheel Nederlandsch-Indië valt waar te nemen, dan zullen de noodige intellectuele krachten voor de leiding van groot-bedrijven even goed te krijgen zijn als die, welke men in den Staatsdienst wil gebruiken; en dan zullen even geschikte vakmannen te vormen zijn als er gevonden worden in Nederland en in elk ander land, waar de gelegenheid bestaat tot hunne vorming.

Hiermede is de vinger gelegd op de wonde plek inzake het onderwijs in N.-I. Niet alleen in alle richtingen, maar ook in alle stadiën van onderwijs ontbreekt de noodige gelegenheid.

Dit moge o. m. uit de volgende opgave blijken. Op de Kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te Fort de Kock is sedert eenigen tijd de gelegenheid geopend tot vorming van 12 aspirant-ambtenaren. Op die school bevonden zich op ult. 1905 1 aspirant-onderwijzer uit Palembang en 6 aspirant-ambtenaren uit Sumatra's Westkust boven de formatie. Op de Kweekschool voor Inlandsche ambtenaren te Bandong bevonden zich in hetzelfde schooljaar 2 leerlingen uit Batavia, 3 uit de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo en 3 uit Atjeh boven de formatie. Te Fort de Kock slaagden bij het toelatings-examen in 1905 101 kandidaten-onderwijzer en 27 kandidaten-ambtenaar. Ingeschreven waren 52 leerlingen, waarvan slechts 12 de school verlieten. Van de 128 kandidaten, die voldaan hadden, konden er dus slechts 12 worden toegelaten. Aan de toelatings-examens voor al de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers in N.-I. namen in 1905 911 knapen deel. Hiervan slaagden wel is waar slechts 286, doch konden niet meer dan 64 als leerling worden ingeschreven, wegens gebrek aan plaats. Aan 222 jongelieden was het dus niet gegund om meer uitgebreid lager onderwijs te genieten, niettegenstaande zij getoond hadden dat onderwijs te kunnen volgen.

Deze cijfers zijn genomen uit het Koloniaal Verslag, en dus te controleren.

Is deze toestand niet min of meer vicieus en zou het niet een politieke fout worden hem te bestendigen?

Wanneer aan al die geslaagden de gelegenheid werd gegeven hunne studies in Nederland voort te zetten, zoolang die gelegenheid in Indië nog gemist wordt, zou de Regeering met eene meerdere jaarlijkse uitgaaf van hoogstens een kwart miljoen weder een grooten stap kunnen doen op het gebied van het Inlandsche onderwijs, doch thans ook in het belang der oeconomische ontwikkeling van N.-I., daar in het hierheen te zenden contingent voldoende stof zou te vinden zijn voor de vorming van intellectueelen, geschikt voor

elk bedrijf, ambacht of ambt; van intellectueelen dus, die in den dienst van den Staat, zoodat als in dien van particulieren wegens hun kennis even goed te gebruiken zullen zijn als hunne Europeesche collega's. Zijn zij eenmaal zoover, dan zal eerst na verloop van minstens een kwart eeuw op grond der ervaring een beslist en grondig oordeel kunnen worden geveld of en waarom zij minder voldoen dan die collega's.

Doch waaruit moeten de uitgaven gevonden worden voor deze nieuwe uitbreiding van het onderwijs, en is men daarmede dan gekomen tot eene meer systematische volgorde in het aanbrengen der ontwikkeling? Dit zal in het volgend opstel besproken worden.

H. E. P.

(Wordt vervolgd.)

Pers-kroniek.

INHOUDE: De Nieuwe Courant over de Chineezen-quaestie. — Eenige opmerkingen van den oud-minister van Koloniën, den heer J. T. Cremer, in het Vaderland gemaakt, over het Atjeh-beleid

De Chineezen-quaestie, waarover herhaaldelijk persstemmen in het Koloniaal Weekblad werden opgenomen, acht de Nieuwe Courant nu in een stadium gekomen, dat daarover door de Kamer tot de Regeering een verzoek om inlichtingen worde gericht. „Herhaaldelijk, zegt de Nieuwe Courant, hebben wij de aandacht gevestigd op de zich in Indië meer en meer op den voorgrond dringende Chineezen-quaestie; en niet lang geleden namen wij berichten over uit de Indische bladen, waaruit bleek, hoe in deze quaestie door de Chineesche regeering actief wordt opgetreden. Wij hebben hier het oog op de toezegging door die regeering aan de Tiong Hwa Hwe Kwan-vereeningen op Java gedaan om de kosten van onderwijs op de scholen dier vereeningen voor haar rekening te nemen; op de benoeming en die scholen; op het doen overbrengen naar China van een aantal leerlingen om hun verdere opleiding daar te lande te ontvangen.

Nu de parlementaire werkzaamheden wederom zijn hervat, meenen wij op de zaak terug te moeten komen. Uitzending van regeeringswege van inspecteurs voor Want het is noodig, dat met juistheid en volledigheid bekend worde gesteld wat er eigenlijk gebeurd is, in hoeverre de Chineesche regeering de onze in de zaak heeft gekend en welke beteekenis deze laatste aan de feiten meent te moeten toekennen.

Door in de Tweede Kamer een vraag aan de regeering te stellen, zou deze in de gelegenheid kunnen worden gebracht het noodige licht te verschaffen en haar opvatting uiteen te zetten.

Ziet zij — 't ware van belang dit te weten — in het optreden van de Chineesche regeering ten opzichte van ingezetenen van Ned.-Indië, die als onderdanen onzer Koningin behooren te worden beschouwd, een volkomen onschuldige handeling, in karakter niet verschillend van het subsidieeren van Rijkswegen van b.v. het Alg. Ned. Verbond?

Of acht zij de grens van het geoorloofde op internationaal gebied hier eeniger mate geschonden en heeft zij dientengevolge stappen genomen?

Wij willen hier dadelijk opmerken, dat de grens tusschen het geoorloofde en ongeoorloofde op dit gebied, tusschen bewijzen van belangstelling in rasgenooten en ongewenschte inmenging in de zaken van vreemde onderdanen niet gemakkelijk waarneembaar is. Maar des te meer reden is er voor onze regeering om bijtijds te kennen te geven, waar zij die getrokken wensch te zien.

Het Chineesche vraagstuk in Indië kan naar onze meening slechts doór het nemen van zeer liberale maatregelen tot een oplossing worden gebracht. Maar tevens vreezen wij, dat het op den kier laten der deur voor vreemde inmenging dat vraagstuk tot de meest ongehoorde en gevaarlijke afmetingen zou kunnen doen oploopen. Eenige, zoo besluit het orgaan, geruststelling of uitlegging van officieele zijde na de sensatiewekkende berichten door de Indische bladen gebracht zou in deze gewichtige quaestie werkelijk niet overbodig mogen worden genoemd.

De oud-minister van Koloniën, de heer J. T. Cremer, geeft in het Vaderland een kort relaas van zijn reis en verblijf te Atjeh, waarbij hij bedenkingen opert ten aanzien van enkele punten van het aldaar gevolgd regeeringsbeleid; opmerkingen, welke ook elders reeds meermalen zijn gemaakt. Zoo o. m. laat hij zich afkeurend uit over het blijkbaar gevolgd systeem om ten behoeve van het rendabel maken der tram sommige kusthavens te sluiten; ook vereenigt hij zich niet met de enorme kosten, welke gemaakt zijn ten behoeve van kunstwerken: havenaanleg, etc. etc., zonder veel uitzicht op rendement.

„Zoo kwamen wij, schrijft de heer Cremer, met de „Java“ in de Langsarbaai en daarmede in Atjeh's gebied. De toegang tot deze haven in één tot twee voet dieper dan die der Aroe-bbaai; bij laag water staat er 16 voet op de binnenbank. Men schijnt de illusie gehad te hebben er een haven van te maken, die door de grootste mailbooten zou worden aangeen en alzoo de voornaamste afscheephaven van Noord- en Oost-Sumatra zou worden. Een aanlegsteiger op ijzer-

ren schroefpalen, met pakhuis en douane-inrichtingen zijn in aanbouw; de Atjeh-tram is van via Langsa-Toenong tot hier doorgetrokken; pakketvaartbooten doen de haven aan; maar het komt mij voor, dat er voorshands weinig verkeer te verwachten zal zijn; mailbooten zullen niet licht te bewegen zijn een getijhaven op haar reizen aan te doen; het haventerrein, de gansche omgeving daarvan en de 9 kilometer lange lijn naar Langsa-Toenong liggen in een bakoustrandmoeras; de naaste landstreek Langsa, Tamiang, Perlak brengt weinig producten voort. Wel zal bij Toenong de voorgenomen gouvernements caoutchouc-aanplanting op groote schaal worden ondernomen, maar, daargelaten de vraag of deze voordeel zal afwerpen, is eerst na zes of zeven jaar het eerste product daarvan te verwachten en zoo is het wel een beetje vroeg daarvoor een haven te bouwen. De vraag rijst dan ook of de haven wordt gebouwd voor de caoutchouc, of wel deze voor de haven wordt verbouwd.

Mijn indruk is, dat de tonnen voor deze aan een uithoek van Atjeh gelegen haven en voor den tramweg daarheen uitgegeven, in afzienbaren tijd weinig zullen bijdragen tot de welvaart, dus tot de pacificatie van Atjeh.

Vervolgens zegt de heer Cremer:

„Hier verlieten wij ons schip en bestegen de tram. Haar slechts 70 cM. breede baan voert van hier langs Oost- en Noordkust, tot Koeta-Radja en Oleh-leh, 450 K.M. ver, en zal in dit najaar geheel gereed zijn. Er ontbreken nog slechts een zestal K.M. aan op de waterscheiding tusschen de Pedir- en Groot-Atjeh-valleien. Het is een groot werk, dat door de militaire genie onder vele moeilijkheden is tot stand gebracht en een belangrijk hulpmiddel voor de uitoefening van het bestuur, en ook, althans op den duur, voor de ontwikkeling van de doorsneden landstroken.

Wij reden, begeleid door den overste, civiel-gezaghebber der onderafdeeling Idi, en de betrokken tramweg-autoriteit, naar Idi, eerst Langsa-Toenong aandoende, de nieuwe vestiging, die, blijkens het Koloniaal verslag van 1906, bestemd is de hoofdplaats te worden van de onderafdeeling Bajeuën, maar daarvoor weinig centraal gelegen is. De hoofdplaats zelf, het havenplaatsje Bajeuën, aan het riviertje van dien naam gelegen, evenals Idi, hoofdplaats der afdeeling van dien naam, een aardig plaatsje, dat wij tegen den avond bereikten, zijn op 1 Februari voor den algemeenen handel gesloten. Tot nu toe vrij bedrijvige kustplaatsjes, die hun handel rechtstreeks konden drijven met den overwal, heeft het gereedkomen van den tramweg naar Langsahaven, die tot deze sluiting aanleiding gaf, voor hen het gevolg gehad, dat ze hun goederen voortaan per tram moeten vervoeren, naar daar, een 80 K.M. van Idi, of naar Lho Seumawé, meer dan 100 K.M. van Idi verwijderd; of wel ze over zee daarheen moeten zenden ter uitklaring ginds. Het directe gevolg, dat wij te Idi zagen, was de sluiting van een wijk van bij den tolboom gelegen Chineesche winkels, waarvan de eigenaars geen schadevergoeding ontvingen en zoo is de maatregel, sluiting eener haven, die onder de werking der scheepvaartregeling bedoeld was als straf voor weerbarstige Rijkjes, nu toegepast in bevriende Staatjes, tot baat van tram- en nieuwen havenaanleg. Het middel is hier gemaakt tot doel, niet de hulpmiddelen moeten den handel, den landbouw tot bloei brengen, maar deze de hulpmiddelen. Deze averechtsche politiek moet zich straffen, omdat er ontevredenheid door gewekt en de productie er door wordt tegen gehouden. Wat baat aanmoediging der plaatselijke bestuurders aan de bevolking om klappers, betelnoten, peper te planten, wanneer de hooge overheid het vrije verkeer er van belemmert. Het komt mij voor van het hoogste belang te zijn, dat deze politiek ernstig onder de oogen worde gezien, want het plan staat vast om in October, als de tramweg van Sigli naar Oleh-leh gereed zal zijn, ook eerstgenoemde haven op gelijke wijs te sluiten, en de goederen tusschen beide havens per tramweg, omstreeks 100 K.M. over de waterscheiding of over zee te doen vervoeren.

Sigli nu, is de eenige haven van de vruchtbare Pedirstreek, die 130.000 inwoners telt en waarover later meer. Het heeft een vrij goede haven, ter reede waarvan ik een Pinangbootje en een groote Europeesche stoomboot aantrof, en ook hier is ontwikkeling. Het telt vier Kedees of winkelbuurtjes, waar behalve Klingaleezen, Chineezers en Maleiers, zich ook vestigen vele Atjehers, die zich verderop niet heel veilig achten. In den Chineeschen kamp zijn eenige flinke huizen afgebrand, waarvan dat met steenen front van den luitenant Chinees, die niet worden opgebouwd, alleen uit vrees voor den te vallen slag. Hier werpen, zooals de Engelschen zeggen, de dingen die komen, hun schaduw vooruit. Hier zijn de centrale werkplaats van den tramweg, en een ijsfabriekje. En nu zal ook dit begin van welvaart met één slag gefnuikt worden om den tramweg te bevordeelen?

Er wordt gezegd: die te sluiten havens zijn niet goed, en dat is gedeeltelijk juist. Het antwoord op dit argument is, dat Oleh-leh niet veel beter is en Lho Seumawé voorshands evenmin. Op Java's kust zijn er vele minder goede havens, die toch open blijven. Waarom zou juist hier de overheid den politieagent moeten spelen, die de kwajongens van het

broze ijs houdt? En daarbij; als die havens niet goed zijn en de gelegenheid per tram of kustschuit, via de naburige haven voordeeler, dan zal de handel daarvan vanzelf gebruik maken en is er te minder reden hem daartoe te dwingen.

Een ander argument voor de sluiting is, dat het te onvoordeelig is zoovele havens open te houden en dan ontken ik ook de juistheid dier bewering. Al deze havens dekken door de geïnde in- en uitvoerrechten ruimschoots de geringe kosten van inning; belangstellenden kunnen in de bijlagen van het Koloniaal Verslag de juistheid dezer bewering nagaan; in Sigli alleen werd in de tweede helft van 1906 ruim f 51.000 aan die rechten en accijnzen geheven. Tegen smokkelarij zal voortaan ook moeten worden gewaakt, misschien nog scherper dan voorheen. Op Sumatra's Oostkust bestaan nog dichter bij de voornaamste havenplaatsen ook kleine open havens, waar nog minder geïnd wordt, en terecht is er nimmer sprake van geweest die te sluiten, omdat de Delispoor- en tramlijnen gelegenheid bieden de producten naar de Belawan-haven te vervoeren.

Maar de tramweg moet rendabel gemaakt worden — dat is het hoofdargument. En dan zeg ik neen, die tramweg behoeft nog niet te renderen, en zeker nimmer op die wijze. De aanleg van den tramweg is zelfs nog niet voltooid, het Zuidelijkste deel is eerst onlangs geopend; de plaatsjes er aan gelegen zijn nog in aanleg. De tram kan daarom nog niet renderen.

Ik heb zelf de eer gehad het voorstel te doen tot aanleg van dezen weg langs Noord- en Oostkust; het hoofddoel toen genoemd, was een militair hulpmiddel te scheppen, daarna, en tevens zou hij dienen tot ontwikkeling van de te doorsnijden landstreek; rentabiliteit stond geheel op den achtergrond en niemand heeft het recht die reeds nu te verlangen. Want in hoofdzaak is ook nu die tram nog 't eerstgenoemde middel; de moot van Sigli tot bij Idi eischt nog militair geleide en bescherming van wegwerkers; zonder de tramlijn zou 't aantal militaire posten en daarmede de troepensterkte grooter moeten zijn. Zij dient alzoo tot bezuiniging. En heeft eenmaal, ook met behulp van de tram, de kust rust en welvaart herkegen of gekregen, dan make men zich niet ongerust, dan zal de tram vanzelf gaan renderen. De nu beraamde kunstmiddelen zullen daartoe niet leiden, integendeel zij verwekken wantrouwen, algemeene afkeuring en zullen de productie tegenhouden. Worden zij gehandhaafd en vermeerderd, dan zou ik er mij een verwijt van maken ooit met overtuiging den tramaanleg te hebben voorgesteld.

Moge de Regeering, gesteund door de volkvertegenwoordiging, Atjeh's productie sparen voor harde slagen, die teere plant laten kweken met zorg door de wijze bestuursmaatregelen, waarvan de heer Snouck Hurgronje onlangs sprak.

Onder den invoer zijn verschillende artikelen als rijst, droge visch, petroleum, die geen hooge vrachten kunnen dragen; als zoodanig gelden voor den uitvoer o. a. pinang (betelnoten), copra, matten, huiden.

Productie op helling en projectie.

(Aangeboden).

Nu in de April-aflevering van de Indische Gids (blz. 567) door de Redactie van dat Tijdschrift, de meening, dat er op een helling meer kan groeien dan op hare projectie, een dwaling wordt genoemd, veroorloven wij ons nog even op die kwestie terug te komen.

Waarom gelooft de Redactie en velen met haar, dat die meening een dwaling is? Omdat alle planten neiging hebben om loodrecht in de hoogte te groeien en hunne wortels loodrecht naar beneden te zenden.

Als men op een helling en op de projectie daarvan Koffieboompjes plant op een afstand van 2 M., gemeten resp. langs de helling en langs de projectie, dan zal de horizontale afstand van de stammen der projectieplanten 2 M., maar die van de hellingplanten minder dan 2 M. bedragen. Om te maken dat de horizontale afstand van de stammen op de helling ook 2 M. bedraagt, moet de plantwijdte op de helling zoodanig worden genomen, dat de projectie er van even lang is als de afstand waarop de projectieplanten van elkaar staan, dus 2 M.

Doet men dat, dan komen er op de helling niet meer planten te staan dan op de projectie; ergo is de productie op helling en projectie gelijk. Een eenvoudige teekening maakt dat duidelijk.

In het Kol. Weekbl. van 10 en 24 Januari 1907 hebben wij getracht aan te toonen, dat die conclusie onjuist is, omdat, bij een gelijk aantal planten op helling en projectie, eerstbedoelde in elk geval over een grootere uitgestrektheid grond kunnen beschikken en dus in betere conditie verkeren dan de projectieplanten, hetgeen op den duur op de productie van invloed moet zijn. Wij zullen hier niet in extenso herhalen, wat

LAMBERT WATERREUS,

Sumatrastraat 279.
b/d Bankastraat.

Den Haag.

Telefoon 1447.

Gandaria assin — Atjar gandaria.
Palmine (plantenvet) per blik à 1/2 kilo.
Bombaye ducks — Windham Corn (mais).
Nangoeng thee en Pouchong thee.
Geconfijte assem en Assem koekjes.
Sagoe Ambon — Daon Sirih.
Ijskan Tanah — Paredans etc.
Geraspte Klapper — Java Rijst.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuwd wordt tegen
arbitraire nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

W. POPPINK,

Proefles gratis.

Prospectus franco.

Prins Hendrikstraat 141-143

DEN HAAG.

SPECIALITEIT in het vervaardigen van
Hut-, Mail- en Reis-KOFFERS.
BILLIJKE REPARATIE-INRICHTING voor alle
soorten REISARTIKELLEN.

Oranje-Hôtel.

NIJMEGEN.

Speciaal ingericht voor
Indische Families.

Petroleum-
gloeilichtbranders
zijn nu volmaakt

te verkrijgen bij

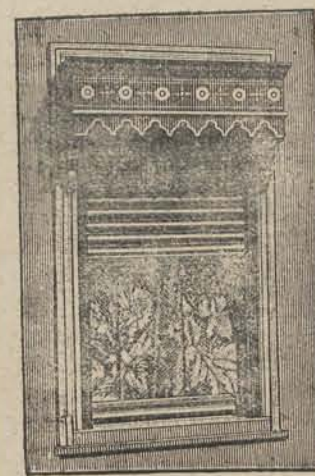
H. HEIJNEN,

Helloverancier.

SPUI 109.

Lampenmaker.

Heineken's
(Oudste)
Glazenwasscherij
Stoom Jaloeciën-
en Rolluikenfabriek.
KETTINGSTRAAT 6
v.h. Drie Hoekjes 3,
Den Haag.
Telefoonnummer 2478.
AMSTERDAM,
van der Helststraat 1
UTRECHT,
Potterstraat 20.
Hilversum, Arnhem, Nijmegen,

wij t. a. p. nog verder hebben opgemerkt, doch trachten een ander gezichtspunt op de kwestie te openen.

De horizontale afstand van de *stengels* of *stammen* op de helling, is niet tevens de werkelijke afstand van de *wortels*, want dan zouden deze steeds dieper in den grond moeten dringen naarmate de plant hooger staat en dat is natuurlijk niet het geval. Meet men de vereischte plantwijdte bv. 2 M. bij het uitplanten, *langs de helling* af, dan zal een lijn getrokken door het midden der wortels ongeveer evenwijdig loopen aan de helling. De *wortels* zullen dus liggen op den vereischten afstand van 2 M. en omdat de productie vooral afhangt van den afstand der wortels, zullen de planten op de helling in dezelfde conditie verkeren, als die op de projectie, met een zelfde plantwijdte van 2 M.

«Neen» zal men zeggen, «want de stammen van eerstbedoelde planten staan dicht bij elkander dan die van de projectieplanten en zijn dientengevolge, ten opzichte van de toetreding van lucht tot de bovengrondse voedingsorganen, in het nadeel.»

Dat nadeel wordt echter opgewogen door het feit, dat elke hooger op de helling staande plant zooveel boven de voorgaande uitsteekt als twee opvolgende projectieplanten verder van elkander staan dan twee opvolgende hellingplanten. De eerste verkeren dus wat toetreding van lucht betreft zeker niet in slechter conditie dan de laatste, want de bovengrondse voedingsorganen zijn vooral de bladeren en door het uitsteken van de kruinen der hooger, boven de lager geplaatste planten, zal de toetreding van lucht tot de bladeren, voor de hellingplanten gemakkelijker en ruimer zijn.

Uit het bovenstaande, maar veel beter uit een eenvoudige teekening, waarop de ligging der wortels van de planten op de helling is aangegeven en waarop tevens te zien is, dat de kruin van elke hooger op de helling staande plant boven een lager staande uitsteekt, kan blijken, dat er op een hellend terrein (niet steiler dan 1 op 10 waar terrasserings dus niet noodig is), meer kan groeien dan op de projectie van dat terrein.

J. HABBEMA.

Oost-Indische Berichten.

De jongste mail uit Oost-Indië bracht de volgende berichten:

Postpaarbank. Voor zoover den 22 Maart 1907 ter directie van de Postspaarbank bekend was, vermeerderde het aantal inleggers sedert 1 Januari 1906 met 4868, waaronder 2066 Europeanen, 2503 Inlanders en 299 Vreemde Oosterlingen, en hun gezamenlijk tegoed met f 443.721.27½.

Het totaal-aantal inleggers steeg daardoor tot 51313 waaronder 26918 Europeanen, 22625 Inlanders en 1770 Vreemde Oosterlingen, en het totaal-tegoed tot f 7.150.151.47½.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van
FRIEDA VON BULOW.

XXXI.

Moderne schilders hadden de jonge Gravin een symphonie in wit kunnen noemen: een teer wit teint, witte, slanke handen, een wit, los langs de zeer ranke, hooge gestalte afvallend gewaad, zonder eenige kleurenpronk. Slechts het glad gekapte haar, dat het blanke voorhoofd omlijstte, was donker en de groote oogen waren grijs.

Deze groote oogen keken koud, eenigszins mat. En toen zij op Maleen rustten, bijna geringschattend.

Het was, alsof zij dacht: «Dus dat is nu die veelbesproken, schrandere, mooie, slechte, gevaarlijke Maleen Dietlas? Anders niet?»

De hartelijke begroetingswoorden van Maleen beantwoordde zij stijf en ijskoud.

«Blijft u zitten, alstublieft. Hoelang denkt u hier te blijven?»

«Zoo kort mogelijk. Ik zal naar Mona doorreizen.»

«En daar wil u blijven?»

«Ja.»

«U zal daar niets kunnen aanvangen,» verklaarde de gravin zeer beslist. «Uw land is namelijk niets waard. Niemand zal het u afkopen.»

Maleen keek vragend den graaf aan.

«Uw gronden zijn inderdaad niets waard, bibi,» sprak deze rustig. «U zal er niets mee kunnen aanvangen. De bana Waltron heeft zich beslist vergist daarmee.»

Geen Nieuwe Indeeing. De resident van Madioen heeft ontraden om gevolg te geven aan het denkbeeld tot inlijving der districten Panggoel en Ngrajoen der afdeeling Trenggalek van de residentie Kediri bij de residentie Madioen, tengevolge waarvan de afdeeling Trenggalek zou komen te vervallen. Op grond van de door genoemden resident geopperde bezwaren is van opheffing der afdeeling Trenggalek afgezien.

Een Schutterij-kwestie opgelost. Bij gouvernements-besluit van 21 Maart 1907 is een ordonnantie vastgesteld, houdende vrijstelling van persoonlijken schutterlijken dienst van den president en de directeuren der Javasche Bank, zoodra van de plaatsvervangende presidenten en directeuren dier Bank. «De heer mr. G. Vissering behoeft dus niet rond te loopen in het bataviasche harlekijnspek. Des te beter!» vindt het Bat. Nblid.

Tentoonstelling Bali en Lombok. Van Vrijdag 29 Maart tot en met Maandag 1 April werd in het museum aan het Koningsplein een tentoonstelling gehouden van gedurende de jongste expeditie op Bali buitgemaakte voorwerpen, benevens eenige andere merkwaardige zaken op Bali en Lombok betrekking hebbende.

Op zoek naar Singamangaradja. Bij het vierde bataljon te Tjimahi worden een veertigtal amboineesche maréchaussée uitgezocht die, tot een colonne vereenigd, onder bevel gesteld zullen worden van kapitein Christoffel.

Het doel van den tocht zal zijn, het opspreken van den tot heden onvindbaren Singamangaradja in de Battaklanden, waartoe de colonne zaterdag a.s. van Tjimahi zal vertrekken, om de reis naar de Westkust te aanvaarden.

Bij de colonne zijn nog ingedeeld een luitenant en twee europeesche sergeanten, brigade-commandanten.

Hoewel door verschillende personen te Tjimahi dagelijks werd uitgezien, of de kapitein Christoffel op zijn doorreis naar Batavia in den sneltrein zat, heeft men hem niet gezien, en vernam men zijn doorreis pas twee dagen later.

De Hadjistroom. Volgens de Javabode van 25 Maart jl. zijn met het stoomschip „Timor”, een vrachtboot van de Stoomvaartmaatschappij Nederland, 605 hadjis, voor Batavia en de kustplaatsen op Java bestemd, te Tandjong Priok aangebracht.

Geen enkele van deze reizigers viel aan te wijzen, die niet een bad en verschooning brood- en broodnoodig had. Ze hebben de geheele reis als haringen in een ton op elkaar gepakt gezeten. En dat bezwangerde de atmosfeer nu niet bepaald met aangename geuren.

Een nieuwe opleidingscursus voor inlandsche jongelieden. Bij de regering bestaat het voornemen om aan de afdeeling B. van het gymnasium Willelm III een tweejarigen cursus te verbinden voor de opleiding van inlandsche jongelieden tot het nieuw te creëren ambt van adjunct-regent.

Er zal ook onderwijs worden gegeven in de beginselen van het inlandsche reglement, het wetboek van strafrecht voor inlanders en andere daarmede verband houdende wettelijke bepalingen. Een rechtskundige zal in verband hiermede als leeraar aan de

«Waarom zeggen ze mij dat?» dacht Maleen verdrietig. «Ik zou het immers wel zien! Willen ze mij al dadelijk lust en moed benemen?»

De gravin had zich inmiddels naar den eveneens op de galerij verschenen architect gewend, en was met hem genoegeijk onderhoudend, geheel anders dan zoeven met Maleen.

Deze gevoelde thans duidelijk, dat het grafelijke paar het liefste in het geheel niets met haar te doen wilde hebben. Waarom? Dat begreep zij nog niet. Zij dacht slechts: «Het helpt jellui toch niets, want ik ben nu eenmaal hier, en hier hooren wij bij elkander. Ik heb den vasten wil, dat het zoo zijn zal, en daarom zal het zoo zijn.»

Zoodra aan den vorm voldaan was, nam zij met rustige hoffelijkheid afscheid en voer in de regeeringsboot die haar wachtte terug naar de stoomboot.

Doch in de boot met de zwarte gouvernementsbaharia 1) alleen zijnde, kwam haar gekrenkte trots aan het woord.

«Wat zijn wij vrouwen!» dacht zij geërgerd. «Verwend en in de hoogte gestoken, zoolang een geacht man, hetzij als echtgenoot of broeder, naast ons staat en als die ons ontbreekt — een nul in de maatschappij! De jonge, onbeduidende vrouw mag mij, alleenstaande, over den schouder aanzien, zoolang zij haar man heeft! Bestond de waarde, die ik vroeger scheen te hebben, alleen daarin, dat ik de vrouw was van George, de zuster van Rainer? En ben ik thans heelemaal niets?»

Maar zij schaamde zich over deze opwelling en zeide bij zichzelf:

«Ik heb mijn eigen waarde hier nog te bewijzen, en dit kan men in moeilijke omstandigheden het beste doen. Moed gehouden dus!»

Aan boord heerschte een verschrikkelijk rumoer. De voor Satoeta bestemde lading werd gelost.

1) Bootsvolk.

afdeeling B. worden verbonden.

«Bravo! Dit is, dunkt ons, een nieuwe ferme stap in de goede richting, die wij van harte toejuichen», zegt het Bat. Nblid.

Uit een brief van Singapore aan het Soer. Hbl. van 25 Maart jl.:

Eindelijk zullen de Hollanders hier dan toch ook eens een eigen club krijgen. Op een vergadering van bijna alle Nederlanders hier ter plaatse in hotel van Wijk, werd, tot de oprichting besloten en werd de heer Koopman tot president benoemd. Nu is op Tanglin een huis gehuurd, dat eenvoudig zal worden ingericht. Vier flinke tennisbanen zullen worden aangelegd. Een Hollandsche club had er al lang moeten en kunnen zijn. Er zijn hier heel wat meer Hollanders dan op de meeste binnenplaatsen van Java en die hebben toch allen hun „soos”. Toen mevrouw Alida Loman-Lutkemann hier een concert gaf, moest zij zich behelpen met een zaaltje in Hotel van Wijk, een Hollandsch hotel alhier, dat evenwel, wat localiteit aangaat, lang niet in vergelijking kan komen met Raffles, Adelphi of hotel de l'Europe. Toen het feest ter eere van Koningin Wilhelmina plaats had, was men genoodzaakt de Duitsche club af te huren. Het is te hopen, dat in den vervolge de Hollandsche club voor dergelijke feesten ruimte zal hebben.

Bibliotheek voor dwangarbeiders. In de Loc. lezen wij het volgende gemakkelijke bericht, schrijft het Bat. Nblid.:

Door den directeur van het dwangarbeiders-kwartier, den heer van der Spek, worden pogingen in het werk gesteld, om een bibliotheek te vormen voor de dwangarbeiders, waaronder er verscheidenen zijn, die kunnen lezen.

De heer van der Spek acht het zeer wenschelijk, dat het intellectuele gedeelte der inlandsche gestraften in de gelegenheid gesteld wordt, zich in zijn vrijen tijd op die wijze bezig te houden. Er wordt dan tevens voorkomen, dat althans de „intellectuals” op katekwaad zinnen.

«De heer van der Spek tracht nu voor zijn plan steun van hoogerhand te krijgen.»

Laatstgenoemd blad teekent hierbij aan:

«Wij vinden den heer van der Spek een „komieke” man, hij is geknipt voor het „mindere welvaart-onderzoek.” Voor wie zóó den gevangen inlander weet „op te heffen” is meer weggelegd.

«Dwangarbeiden te Semarang» wordt voor veelbelovende inlandsche knapen een begeerde „betrekking boven hun stand.»

De sultan van Deli op weg naar Batavia. Naar de Javabode uit goede bron zegt te weten, heeft de sultan van Deli een stoomschip gecharterd, dat hem van Medan naar Batavia zal brengen.

De reis geschiedt geheel incognito en zal Z. K. H. een kleine 80 duizend gulden kosten. Wat er aan de hand is, wordt wel gefluisterd maar nog niet gezegd.

Het plan van den Delischen vorst is ginds te dagen te blijven, wat een benefietje beteekent voor de Bataviasche winkeliers en nijveren.

Het Delische geld is goed!

Sultan Ma'amoem al Rasjid Perkasa Alam Sjah, die sedert 1876 het hoofd van Deli is, is de zoon van sultan Mahmoed Perkasa Alam, die in 1862 de akte van onderwerping aan het Nederlandsche gezag geteekend heeft en onder wiens bestuur de gouden vruchten leverende tabakscultuur in Deli is ingevoerd.

Oorverdoovend rammelden de zware kettingen van de hijschmachine, en daar tusschendoor klonk telkens een dof, dreunend gebons. Tonnen, balen en kisten stonden overal in den weg en het ruim van het schip had zijn zwarte kaken opgesperd. Het riekte naar machineolie en teer en traan.

Dat was nu juist niet verkwikkend, en toch voelde Maleen een gevoel van veiligheid, toen zij op het signaal der tafelbel de eenvoudige eetzaal betrad.

De kapitein begroette haar met onverholen blijdschap.

«Dus tot morgen blijft u ons ten minste nog getrouw,» zeide hij. «Ik wilde, dat ik u in het geheel niet behoefde te laten gaan! Het is meer dan jammer, dat u hier bij die. . . .»

De zin ging verloren in een onduidelijk gemompel, maar het goedhartig gelaat van den zeerob drukte ergernis en deelneming uit.

Maleen schrikte.

Dus was de koele ontvangst die haar hier te beurt gevallen was, ook anderen opgevallen! —

Zij zelf zette zooveel mogelijk een onbekommerd gezicht en wilde haar lot dragen in gelatenheid. —

Langen tijd liet zij den volgenden morgen haar handen rusten in die van den goeden kapitein.

Hij had haar weken lang met zorgzaamheid en opmeekzaamheden overstelpt.

Sedert gisteren wist zij nu, wat dat beteekende, en dat het ook anders kon toegaan.

Den braven zeeman werden de oogen vochtig toen hij de bekommerde uitdrukking van haar lief, bleek gelaat zag.

«Als het u hier te eenzaam wordt, lieve mevrouw, dan neem ik u mee op de terugvaart.»

Zij schudde het hoofd.

«Het zal mij niet te eenzaam worden.»

Ongaarne, zeer ongaarne liet hij haar gaan.

Werkstaking en gevangenis. Aan het B. a. t. N. b. l. van 26 Maart j. l. werd medegedeeld, dat de voorman der toenmaals stakende wegbesproeijs, een opassend werkman, wiens eenige fout was dat hij op zich genomen had, de opzichter der gemeentewerken in te lichten omtrent de reden van de ontevredenheid onder hen, op ruwe wijze door dien opzichter werd bejegend en daarna — ook op diens last? — door den schout van Passar Baroe in hechtenis werd genomen. Onze zegsman verklaart, zoo zegt het blad, dat de inlander het verzoek om bij meerdere dienstprestatie ook meer loon te mogen ontvangen in beleeftde termen had ingekleed, en daarmede dus geen aanleiding gegeven kon hebben tot eene behandeling als hem is te beurt gevallen. De opzichter, een Europeaan, spreekt zeer slecht maleisch en verstaat het waarschijnlijk nog minder. Hij heeft zich geërgerd aan het weinige werk dat de bij den waterstaat verweende arbeiders, vernemen — wat zeker lotwaardig is, — en heeft gemeend daar een eind aan te moeten maken, wat dubbelen lof verdient. Maar de opzichter bezit, en dit kan bij zijn zeer jonge ervaring in den omgang met het volk, zeker geen verwondering baren, nog niet den takt, noodig om van den waarlijk gewilligen inlandschen arbeider, langs wegen van geleidelijkheid wat degelijker arbeid gedaan te krijgen. De gemeente-architect, de heer L. van der Tas, zal wel doen hem in deze van raad te dienen.

Maar hoe het zij, waar wij tegen opkomen is de inhechtenisneming van den voorman, zoo deze heeft plaats gehad. Daar de werkman in Indië het recht niet schijnt te hebben zonder voorafgaande aankondiging den arbeid neer te leggen, zou desnoodig een bepaling kunnen worden opgeschommeld om de lieden, die dadelijk na de weigering van hun verzoek om het loon van 40 op 50 cents daags te brengen de patjols op een hoop legden, voor die staking te straffen, maar het komt ons toch wel wat al te drastisch voor dat men om een verzoek om loonsverhooging in den kerker wordt geworpen. En wij protesteeren daar dan ook tegen met klem. Het schijnt meer dan tijd dat de politie gereorganiseerd wordt, niet als door Priesters c. s. bedoeld, maar in dezen zin dat zij wat democratischer worde in denken en handelen.

Mutaties in den handel. Blijkens mededeeling van de Factorij der Ned. Handelsmaatschappij is aan den heer J. W. van de Stadt, agent der maatschappij te Singapore, op zijn verzoek, per ultimo dezer, eervol ontslag uit den dienst der maatschappij verleend.

Tot zijn opvolger is benoemd de heer L. Engel, laatstelijk agent te Hongkong.

In verband daarmede is benoemd tot agent te Hongkong de heer J. L. van Houten en traden reeds in functie als sub-agent te Singapore, de heer G. J. Houtsma, als sub-agent te Penang de heer F. U. C. Gori.

Het sub-agentschap der maatschappij te Rangoon wordt, met ingang van primo April e. k., een agentschap, en de sub-agent aldaar, de heer J. F. van Rees, wordt met ingang van denzelfden datum tot agent te Rangoon bevorderd. (N. v. d. D. v. N.-I.).

Geen makelaars maar commissionairs. Mogen wij een onzer berichtgevers te Batavia gelooven, schrijft het Soer. Hbld., dan zouden de — of eenige — daar gevestigde makelaars besloten hebben aan de regering hun ontslag te verzoeken. Zij zou-

den dan verder den tusschenhandel beoefenen als commissionairs.

Feitelijk zou de toestand er weinig door veranderen. De makelaardij als zoodanig heeft afgedaan; het beroep is in discredit geraakt. Ook zijn de dreigende wetsbepalingen, waaraan de heeren, nog al wonderlijk, allen zijn ontkomen, te gevaarlijk gebleken.

Intusschen zijn de Kali-Besar-speculanten tot rust gekomen en de portefeuilles van sommigen zijn dikker geworden door accepten en obligaties van tot betalen onmachtige schuldenaren. Men mag zeggen dat de financiële débâcle voorloopig bezworen is. De leden van één der groote makelaarsfirma's hebben zich verbonden aan hun crediteuren, gedurende 5 jaren, maandelijks... 2 mille te betalen. Vele kleine luyden zijn er minder goed afgekomen; groot moet het aantal van dezen zijn, die zich verplicht zien hun „standing" te verlagen.

De strijd met den dollar. Van Bengkalis begint de victorie, zegt de Sum. Post ietwat overdreven. Wanneer alles glad loopt zooals het op touw gezet is, zal tegen 1 Mei a. s. het geheele zuidelijk deel onzer residentie van den dollar zijn bevrijd.

De resident is juist teruggekomen van zijn tocht naar deze streken, waarheen hij zich met den inspecteur van financiën begeven had om de uitvoering voor te bereiden van het gouvernementensbesluit waarbij de wering der dollarmunt in dat deel van ons gewest werd verordend, en wij zijn in staat gesteld het volgend verslag van deze munt-expeditie te geven.

Met de „Hebe" van Medan op den 24en naar Singapore vertrokken, vonden de resident en de inspecteur van financiën daar reeds een Gouvernementstoomschip dat Batavia had verlaten op denzelfden dag dat de „Hebe" van Belawan ging. De reis ging nu terstond naar Bengkalis, waar de ambtenaren den 27en aankwamen en de geëmployeerden der Java-sche Bank ontmoetten, die den avond te voren waren gearriveerd, met zich voerende een bedrag van 3 ton in gulden (grootgeld en pasmunt), de som, welke na nauwgezette berekening toereikend geacht was om de omwisseling te doen plaats hebben. Het geld werd voor een deel aanstonds overgebracht op den Gouvernementsstoomer, teneinde alvast naar Siak en Pagan Baroe te worden vervoerd.

Achtereenvolgens werden de verschillende plaatsen ter Oostkust bezocht telkens aan de daarvoor aangewezen autoriteiten het noodige geld achter latende.

De resident heeft de overtuiging gekregen, dat van de zijde der bevolking geen moeilijkheden aan de omwisseling in den weg zullen gelegd worden. Er wordt trouwens alles gedaan om het voor haar zoo gemakkelijk mogelijk te maken. Daar het niet aangaat te eischen, dat de inlanders dagen ver zullen komen naar de hoofdplaatsen om er hun dollargeld tegen Ned.-Indische munt in te ruilen, gaan de ambtenaren zelf het binnenland in om, van post tot post trekkende, de dollars in te nemen. En het agentschap der Javasche Bank te Bengkalis, welks kantoor nu al heel aardig is ingericht, zal zorg dragen dat aan Nederlandsche munt geen gebrek ontstaat, terwijl de nu geopende gelegenheid om voor het doen van betalingen elders wissels te koopen, voorkomt dat de bevolking in haar transacties belemmering ondervindt.

Op 't oogenblik is, naar men weet, de invoer van den dollar in het zuidelijk deel der residentie reeds

Wel deed het Deutsche bestuur zijn best, Deutsche orde te brengen in deze tropische chaos, maar de geweldige groeikracht der warmbloedige natuur is hier niet geheel te overwinnen.

De lantarenpalen rotten af, de schoongemaakte wegen worden telkens en telkens weer dicht met groen bedekt, uit de spleten in de muren reiken sierlijke papajenstengels de zon te ontmoet.

Bij het middagmaal in het Christelijk logement trof Maleen tot haar vrengde eindelijk een ouden bekende aan, die ongemeene blijdschap toonde, haar te zien: Erich Kramer, den tabaksplanter. Hij was een weinige verwilderd en zeer slecht gestemd.

Dit laatste scheen ook met de andere industrieelen, kooplieden en planters het geval te zijn, die in het Christelijk logement woonden en zich aan haar lieten voorstellen. Zij schenen de kern te vormen van de oppositie partij in Satoeta, die zich tegen de regerings-maatregelen in het algemeen, en in het bijzonder tegen den gouverneur van Satoeta en diens echtgenoot richtte.

Er werden uitdrukkingen gehoord als: „Wie het niet goed kan vinden met onzen Graaf, die komt hier nu eenmaal niet vooruit." Of: „Alleen de regeringsbeambten en de officieren zijn hier in tel, de particulieren worden slechts geduld." Of: „In plaats het particulieren ondernemers gemakkelijk te maken, hebben wij eendlooze chicanerieën te verduren. U zult het zelf wel ondervinden mevrouw."

„Graaf Ilfershoven," beweerde Kramer, „zou ons het liefste allemaal naar den duivel sturen om alleen over Inlanders te heerschen — wij zijn hem niets dan een lastige toegift. En de andere ambtenaren maken het niet veel beter. Tegenover ons is men ongemakkelijk streng en dien luien zwarten deugnieten smeert men stroop om den mond. Maar ik vraag u, barones, wie maken eigenlijk de kolonie: de beambten, de zwarten, of wij?"

„Wie het liefste allemaal naar den duivel sturen om alleen over Inlanders te heerschen — wij zijn hem niets dan een lastige toegift. En de andere ambtenaren maken het niet veel beter. Tegenover ons is men ongemakkelijk streng en dien luien zwarten deugnieten smeert men stroop om den mond. Maar ik vraag u, barones, wie maken eigenlijk de kolonie: de beambten, de zwarten, of wij?"

„Wie het liefste allemaal naar den duivel sturen om alleen over Inlanders te heerschen — wij zijn hem niets dan een lastige toegift. En de andere ambtenaren maken het niet veel beter. Tegenover ons is men ongemakkelijk streng en dien luien zwarten deugnieten smeert men stroop om den mond. Maar ik vraag u, barones, wie maken eigenlijk de kolonie: de beambten, de zwarten, of wij?"

„Wie het liefste allemaal naar den duivel sturen om alleen over Inlanders te heerschen — wij zijn hem niets dan een lastige toegift. En de andere ambtenaren maken het niet veel beter. Tegenover ons is men ongemakkelijk streng en dien luien zwarten deugnieten smeert men stroop om den mond. Maar ik vraag u, barones, wie maken eigenlijk de kolonie: de beambten, de zwarten, of wij?"

„Wie het liefste allemaal naar den duivel sturen om alleen over Inlanders te heerschen — wij zijn hem niets dan een lastige toegift. En de andere ambtenaren maken het niet veel beter. Tegenover ons is men ongemakkelijk streng en dien luien zwarten deugnieten smeert men stroop om den mond. Maar ik vraag u, barones, wie maken eigenlijk de kolonie: de beambten, de zwarten, of wij?"

„Wie het liefste allemaal naar den duivel sturen om alleen over Inlanders te heerschen — wij zijn hem niets dan een lastige toegift. En de andere ambtenaren maken het niet veel beter. Tegenover ons is men ongemakkelijk streng en dien luien zwarten deugnieten smeert men stroop om den mond. Maar ik vraag u, barones, wie maken eigenlijk de kolonie: de beambten, de zwarten, of wij?"

verboden. Met 1 Mei zal ook het in bezit hebben en in circulatie brengen van dollargeld strafbaar zijn geworden. De bevolking heeft echter allen tijd om haar dollargeld kwijt te raken. Zooals trouwens uit het bovengenoemde bedrag van 3 ton blijkt, hetwelk ruim toereikend geacht wordt, is de om te wisselen hoeveelheid niet zoo buitengewoon groot. Het geldt hier dan ook uitsluitend het „cash"-geld, en dan nog alleen het zilvergeld, want de circulatie van papieren dollargeld blijft toegelaten — al is, ter wille van den kleinen man, een beperkt bedrag beschikbaar gesteld om hem de gelegenheid te bieden ook zijn „dollar-notes" kwijt te raken.

De koersen der omwisseling zullen worden vastgesteld door den assistent-resident van Bengkalis, die daartoe steeds de scherpste koersen zal kiezen. Voor den Straits dollar zal de koers slechts weinige afwijken van f 1.40, voor de Mexicaansche en andere natuurlijk rijzen en dalen met de zilverwaarde. In de bovenstreken zal voor den Mexicaanschen dollar allicht een lagere koers worden berekend dan in het benedengebied, omdat de dollar „boven" al aanmerkelijk gedeprimeerd is in den strijd met de gulden, ook al in verband met de hooge transportkosten.

Alles laat zich aanzien, dat de wisseling vlot zal plaats hebben, en dan blijft van heel Sumatra alleen nog maar Deli over als het dollarland.

De Nederlandsche Munt schijnt evenwel zóó overkropt te zijn met werk voor het Moederland zelve, dat het benodigde zilvergeld voor Deli voorloopig nog niet zou te krijgen zijn.

In de Javabode van 26 Maart j. l. lezen wij: **Java Jodium Syndicaat** is de Hollandsche naam van een naamlooze vennootschap, opgericht door N. J. Spijker te Solo en Ch. van Blommestein te Semarang, de laatste als gemachtigde van W. F. Verdier te Poerwodadi en J. E. Y. Haverweg te Semarang. De vennootschap heeft ten doel om voor eigen rekening of voor rekening en in vereeniging met derden jodium-bronnen in Nederlandsch-Indië te exploiteeren; voorts het verkrijgen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen en onderzoekingen, het verkrijgen van concessien tot mijnontginning van alle soorten delfstoffen, het exploiteeren van zoodanige concessien, zoodeme het vreemden van verkregen vergunningen en rechten, een en ander in den uitgebreidsten zin en het verrichten van alle handelingen, welke met het doel der vennootschap in eenig verband staan.

Het kapitaal bestaat uit 1500 aandelen ieder à f 1200. De heer Spijker heeft er 498, de beide andere heeren hebben ieder 1 aandeel gekregen; de eerste 490 voor een door hem verkregen winnings- en bereidingsmethode van jodium en jodium-verbindingen, à contant; de heer Verdier kreeg zijn aandeel voor den inbreng van een terreinconcessie in de Solosche enclave Selo en de heer Haverweg gaf f 1200 hard geld voor zijn aandeel.

Als directeur treedt voor de eerste maal op de heer C. Lentze, prospector te Solo, terwijl de heer Spijker en diens broer te Amsterdam (deze is als wij 't wel hebben bij de ramp der „Berlin" gebleven), alsmede de heer W. J. van den Brink, accountant te Watergraafsmeer, als commissarissen fungeeren.

Het Nieuws v. d. D. v. N.-I. schrijft omtrent het Zeebad „Petit-Trouville":

De heer Mesman Schultz alhier heeft het voornemen opgevat om de badplaats Petit-Trouville, die

Dit alles interesseerde Maleen. Zij luisterde aandachtig, doch zeide weinig.

Aan de manier, waarop men haar zoo terstond met deze uitingen van ontevredenheid bestormde, bemerkte zij, dat men ook hier de koele ontvangst die haar van de zijde der overheid te beurt gevallen was, begrepen en uitgelegd had.

Zij was blijkbaar niet geliefd bij de regeerenden, behoorde alzoo natuurlijkerwijze in de rangen der oppositie, welke omstandigheid hier hoogst welkom was.

Maleen echter, die zich steeds in den geest en ook inderdaad één gevoeld had met het bestuur der kolonie, kwam deze verandering voor als een allervreemdste ironie.

Hetgeen Krome haar jaren geleden in Oengoedja had doen opmerken, trad hier op nog veel opvallender wijze aan het licht: ledere Duitscher die enigermate met karakter bedeed was, hetzij man of vrouw, gold hier als de vertegenwoordiger van een of andere richting, van een of andere macht.

In den namiddag kreeg zij bezoek van den commandant der politietroepen, den kleinen luitenant Beling.

Hij bood haar nogmaals zijn diensten aan, en bracht haar een zwarte mee als bediende.

„Dies Kind, kein Engel ist so rein, Laszt's Eurer Huld empfohlen sein"

declameerde hij in zijn radde Pruisische tongval en schoof den langen, omtrent achttienjarigen negerknaap bij den schouder naar voren. „Jammer genoeg heet hij niet Fridolin, maar gewoonweg Risgalla."

(Wordt vervolgd.)

tot dusver slechts een kwijnend bestaan leidt, nieuw leven in te gieten. Hij is van meening dat er in Batavia wat meer kan worden geprofiteerd van de nabijheid der zee dan tot dusver het geval is.

De onvoldoende exploitatie heeft daaraan groote schade, net is tot dusver geen „ton" geweest om naar Petit-Trouville te gaan, anders dan bij hooge uitzondering.

Dat kan best veranderen, natuurlijk; maar dan moet de zaak ook radicaal worden aangepakt.

De heer Schultz wil dat doen; hij wil een geheel nieuw „eerste klasse" afdeeling bouwen, roeiboortjes aanschaffen voor kleine tochtjes, een paar motorbootjes voor tochten naar de eilanden, etc. etc.

Met die bootjes kunnen dan ook de bezoekers van het station buiten de pieren om naar de badplaats worden gebracht, aldus een aangenaam zeetochtje makende, in plaats van langs den slechten weg te hotsen, zooals zij tot heden moeten doen.

Het idee van den heer Schutz is waarlijk zoo slecht niet. Hij behoeft slechts 60 mille, verdeeld in aandelen van f 50 te plaatsen, en wanneer Batavia werkelijk iets voelt voor het denkbeeld, zal dat gemakkelijk genoeg gaan, en zal hij ook met zijn schema van winstverdeling wel uitkomen, gelooven wij.

Een interessant staetje. Volgens een bij het Departement van Landbouw vervaardigde opgave van het in 1905 en 1906 gevangen en gedoodde aantal tijgers en van door tijgers gewonde en gedoodde menschen en dieren bedroeg het:

Gewesten.	Aantal gevangen en gedoodde tijgers.		Aantal door tijgers gewond of gedood.			
	1905	1906	Menschen.	Groot- en klein vee.	1905	1906
Bantam	5	18	1	2	14	29
Batavia	23	34	33	21	213	152
Preanger-Regentschappen.	153	109	1	—	764	659
Cheribon	21	34	2	1	23	44
Pekalongan	49	48	3	—	68	93
Semarang	7	4	—	2	5	—
Rembang	10	4	1	1	5	—
Soerabaja	1	—	—	—	—	—
Pasoeroean	44	26	3	7	23	9
Besoeki	65	86	4	9	17	25
Banjoemas	31	26	—	—	199	219
Kedoe	20	23	1	1	17	15
Djakakarta	12	—	2	—	2	2
Soerakarta	4	2	3	—	3	5
Madioen	6	7	1	—	3	—
Kediri	60	22	6	3	4	6
Madoera	—	6	—	—	—	110
Sumatra's Westkust	74	169	24	20	1574	1581
Tapian na Oeli	44	37	2	6	901	774
Benkoelen	88	69	4	16	534	595
Lampongsche Districten	18	16	—	10	168	124
Palembang	94	75	28	21	1888	2059
Djambi	—	48	—	31	—	335
Oostkust van Sumatra	36	99	12	64	367	231
Atjeh en Onderhoorigheden.	36	60	35	47	289	1026
Riouwen Onderhoorigheden	5	—	4	—	9	3
Bali en Lombok	3	2	1	1	2	16
Totaal	909	1014	171	263	7092	8116

West-Indië.

Suriname. Naar Onze West verneemt, zal in den loop der volgende maand de spoorweg voltooid zijn tot kilometer 103, gelegen op het placer Gros, op korten afstand van de kwartsstampbatterij aldaar.

Hoewel de baan nog niet in geregelde exploitatie wordt genomen tot dat punt, is het de gewoonte dat kaartjes worden verkocht tot zoover de treinen loopen. In de tweede helft der volgende maand zullen dus van den spoorweg gebruik kunnen maken personeel van verschillende placers in Mindrineti, als Gros, De Jong, Savana Mine, enz. Van het punt kilometer 103, voeren vrij goede wegen naar de verschillende placers. Door het volk van de Guyana Goud Placer-Mij. wordt nu reeds druk gebruikt gemaakt van den spoorweg.

De spoorwegaanleg heeft nu het moeilijkste terreingedeelte achter den rug. De arbeidersmacht kan nu worden teruggebracht op een 500 man, meerendeels Creolen of geacclimatiseerde arbeiders van Demerara, zoodat het ziektepercentage beduidend lager belooft te worden.

Een belangrijk werk van den laatsten tijd is de brug over de Witte Water Kreek, die van beton opgetrokken is, met ijzeren bovenbouw.

Tegen Augustus zal een beslissing genomen moeten zijn over de verlenging van den spoorweg voorbij den Brownsweg, daar, indien de verlenging wordt goedgekeurd, tegen dien tijd de werkzaamheden voor het verlengstuk zullen moeten aanvangen.

Wordt de verlenging tot Dam niet goedgekeurd, dan zal de spooraanleg dit jaar kunnen afloopen. De lijn zal dan eindigen bij den Brownsweg, kilometer 117, en tegen October vermoedelijk geheel in exploitatie worden genomen.

Naar de Surinamer vernam, heeft de heer mr. J. ten Brink, den gouverneur een request aangeboden,

waarin hij machtiging verzoekt om een tram aan te leggen voor het bacoven-transport.

Alle deelnemers aan de bacoven-cultuur hebben het request ondertekend om daardoor bewijzen van instemming te geven; de deelnemende plantages, waarlangs de eventuele tram loopen zal, hebben zich ook verbonden alle bacoven per tram te vervoeren.

Op de ontwerp-begroting voor 1908 is gerekend op de uitgifte eener zoogenaamde tijdelijke leening, voor werken die niet onder de productieve kunnen worden gebracht, welke uit leeningen bestreden worden en die toch te groot zijn om ze ineens uit de gewone middelen te bestrijden, zooals aanschaffing van stoomschepen, verbetering brandweer, afwateringsplan van Paramaribo, enz. Deze uitgaven zullen voortaan uit „tijdelijke leeningen" bestreden worden, waarvan de kolonie elk jaar 10 pct. aflost uit de gewone middelen, zoodat met inbegrip van de rente, berekend ad 3½ pct., de geheele aflossing 12½ jaar zal duren.

De gouverneur heeft thans een verordening ingediend, strekkende hem te machtigen tot een dergelijke leening over te gaan. De bedoeling is een leening van twee millioen, verdeeld in seriën van honderdduizend gulden, die elk jaar naar gelang van behoefte zullen worden te gelde gemaakt, doch tot geen hooger bedrag dan op de begroting is uitgetrokken.

Men schreef uit Marowijne aan Onze West:

Volgens hier ontvangen berichten moeten fransche stroopers op het oogenblik nog al wat goud vinden ten westen van Itanië. Men zegt dat er een veertigtal goudstroopers daar werkzaam zijn. Is men juist ingelicht, dan heeft de mijn-exploratie van gouvernementswege daar geprospecteerd zonder bevredigend resultaat.

En waar is de politie om de maraudeurs te verjagen?

Het Gouv. Adv. Blad meldde het volgende:

„De United Fruit Company is bereid, blijkens mededeeling van haar vertegenwoordiger alhier, de bacoven te koopen, welke zullen worden geproduceerd boven het in de gesloten overeenkomst genoemde maximum aantal van anderhalf millioen bossen, en wel op de voorwaarden als reeds werd overeengekomen. Deze mededeeling geldt alleen de plantages waarmede contracten zijn gesloten en de oppervlakte waarvoor gecontracteerd is.

Verder heeft de Company te kennen gegeven, dat er bij haar in beginsel geen bezwaar bestaat tegen een nog grootere afneming van baccoven voor 't geval men de cultuur daarvan wenscht uit te breiden.

Dienaangaande kunnen nadere inlichtingen worden bekomen bij de Inspectie van den Landbouw.

Reeds dadelijk wordt er de aandacht op gevestigd dat voor eene dergelijke uitbreiding in geen geval, geldelijke ondersteuning van het gouvernement kan worden verkregen."

Van Vreemde Koloniën.

Indo-chineesche bezuinigingen. De begroting van Indo-China klopt niet en het fransche parlement heeft genoegzaam blijk gegeven niet genegen te zijn de koloniën rechtstreeks bij te springen — de bestaande subsidiën moeten binnen beperkte tijdruimte geheel verdwijnen — zoodat er voor den franschen minister van koloniën weinig anders op zat, dan naar Hanoi te berichten, dat men er de tering naar de nering moet zetten.

Hoe aan dien wensch werd voldaan zet graaf de Pouvoirville in de Dépêche Coloniale uiteen om aan te toonen, hoe niet moet worden bezuinigd.

In Fransch-Indo-China worden tal van baantjes, die in Nederlandsch- en Engelsch-Indië hoofdzakelijk door kleurlingen worden ingenomen, door Europeanen vervuld, en nu heeft gouverneur-generaal Beau niet beter weten te doen dan al deze kleine luyden in het hun vreemde land eenvoudig aan den dijk te zetten, zoodat zij als graaf de Pouvoirville opmerkt thans te Hanoi op de liefdadigheid hunner landgenooten en van de inlanders zijn aangewezen. Maar het mooiste komt nog. De ontslagen behoorden in hoofdzaak tot den dienst der openbare werken en daar in hunne diensten toch moest worden voorzien, heeft men militairen in hunne plaats gesteld, officieren en minderen, die daartoe uit hun eigenlijken werkring worden gerukt en met de hun voor de bijzondere werkzaamheden toegekende toelagen vier tot vijfmaal kosten van wat de bezuinigings-slachtoffers verdienden, zoodat per slot van rekening de bezuinigingsmaatregel nog duurder komt te staan. Maar de noodige gelden worden nu gevonden uit de buitengewone fondsen, en niet uit den post van openbare werken, zoodat aan den schijn is voldaan.

Typisch is ook wat de Pouvoirville mededeelt omtrent den toestand der bedijking in de buurt van Hanoi, de hoofdstad van Indo-China.

Telken jare wordt Hanoi met overstroming bedreigd door de Roode Rivier, waartegen het slechts door een enkelen slecht aangelegden dijk en het fameuze reservoir van het Grootte Meer wordt beschermd. Veertig kilometers bovenstrooms van Hanoi ligt het vruchtbare district Vinhyen met de mooiste rijstvelden in de heele delta. En telken jare, vóór den oogst, herhaalt zich hetzelfde spelletje en worden de dijken van Vinhyen op last van het bestuur doorbroken om de, in gevaar verkeerende buitenwijken van Hanoi te beschermen. Telken jare dus gaat de oogst van Vinhyen verloren en de bevolking dezer

meest vruchtbare streek van de delta is er zoo aan toe, dat men verplicht is openbare inschrijvingen te houden om de lieden voor den hongerdood te bewaren. Het bestuur heeft aan de bevolking beloofd, dat hieraan door afdoende bescherming van Hanoi een einde zou komen, heeft voor dit jaar verdere verbeteringen op irrigatie-gebied in de districten Vinhyen en Hungyen aan de bevolking toegezegd, die op die beloften weer aan den arbeid is getogen, de velden heeft bebouwd en bezaaid en thans moet vernemen, dat op grond van de bezuiniging van al die beloften voorloopig waarschijnlijk niets zal komen.

De cultuur van caoutchouc in de Straits. In de gefedereerde maleische staten is naar het voorbeeld van Ceylon al vrij vroeg begonnen zich op de caoutchouc-cultuur toe te leggen. Den 30en Juni 1906 was een uitgestrektheid van 150000 acres in die streken uitgegeven, waarvan 55000 acres met caoutchouc beplant. De uitgifte der gronden die daar aan het gouvernement behooren en niet mogen worden verkocht, heeft plaats in erfpacht doch niet voor een bepaalden termijn, als in Nederlandsch-Indië voor 75 jaren, maar bij voortdoring, zoodat afgezien van de te betalen pachtsom concessionarissen zich als de feitelijke eigenaars der terreinen kunnen beschouwen. Voor de terreinen met caoutchouc te beplanten is de pacht op één dollar per acre voor de eerste jaren jaren gesteld, met bepaling dat zij zal worden verhoogd, zoodra de boomen caoutchouc beginnen op te leveren, d.i. na ongeveer 7 jaren. De canon zal dan naar gelang van aard en ligging der terreinen van 4 tot 3 dollars per acre bedragen, met uitzondering van de aanplantingen in Pahang, waar ten einde de cultuur meer aan te moedigen mildere bepalingen zijn gesteld.

Van de 55000 met caoutchouc beplante acres, waren er 25000 met éénjarige, 14 tot 15000 met tweejarige, 4500 met driejarige, 3 tot 4000 met vierjarige en 8500 met vijfjarige boomen.

De arbeidscontractanten worden in hoofdzaak uit het Zuiden van Voor-Indië betrokken. De planters wijzen gemeenschappelijk een werfagent aan, voor wien dan vergunning wordt gevraagd om een bepaald aantal koelies te werven. Met 20 tot 25 dollars voorschot gaat de werver op marsch en brengt na het benoemde aantal vol te hebben gekregen, de menschen naar Negapatam, waar de koelies worden ingeschreven. De Madura Company vertegenwoordigt daar de Straitsplanters en seint hun het aantal der aangeworvenen, waarna zij den werver een nieuw voorschot van 4 tot 5 dollars per hoofd ter hand stelt. De koelies worden op Port Swettenham gedirigeerd en komen aan werfkosten en zoo voort op 15 tot 16 dollars per hoofd te staan, welk bedrag zij door inhouding op hun loon moeten terugbetalen, welk loon gemiddeld 27 dollarcenten daags bedraagt.

Is dat niet het gewone stelsel van den contractarbeid, dat men ten onzent wel eens bestreed — we laten daar of met of zonder reden — met een beroep op de engelsche bureu, die zulke „slavernij" in hun gebied niet zouden gedoogen?

Behalve de 55000 acres met caoutchouc beplant in de gefedereerde maleische staten, zijn in Voor-Indië en op Ceylon nog 127000 acres door bedoelde cultuur in beslag genomen, terwijl nog ongeveer 70000 acres voor gelijk doeleinde zijn uitgegeven. Gesteld dat die 250000 acres over zeven jaren alle caoutchouc produceeren, dan zal de wereldconsumptie, die in 1905 ongeveer 60000 tonnen bedroeg en de jaarlijkse toename op 5000 tonnen stellend in 1912 op ongeveer 95000 tonnen kan worden gesteld, uit deze op engelsch gebied aangelegde cultivaties in laatstgenoemd jaar, bij eene productie van ¾ engelsch pond per jaar en een dichtheid van beplanting van 150 boomen per acre, ongeveer 15000 tonnen kunnen betrekken. Wanneer men dan nagaat, dat thans de consumptie nog nagenoeg uitsluitend gedekt wordt door de productie der natuurlijke bosschen en deze productie zich wel gelijk zal blijven, dan volgt daaruit dat na genoemd tijdsverloop nog waarschijnlijk 20000 tonnen uit anderen hoofde voor de wereldconsumptie zouden moeten worden gevonden. De groote uitbreiding aan de onderhavige cultuur in de engelsche bezittingen gegeven, en het tegelijkertijd in verschillende andere streken ter hand nemen van deze cultuur, doen het buiten twijfel stellen dat de vraag door het aanbod zal worden gedekt, ten ware, waarop wel eenige kans bestaat, de lagere prijzen der meerdere productie de vraag naar het artikel nog belangrijker doen toenemen dan thans het geval is, mits, waarop voorloopig geen kijk schijnt te zijn, de chemie niet als bij het indigo den klad brenge in de afname van dit natuurlijk product.

De caoutchouc-cultuur staat thans eenigermate in het teeken der kansrekening. Het kan erg meevallen, maar het kan ook tegenvallen. Maar zeker is het, dat de meevallers voor hen, die het eerste, de tegenvallers voor hen, die het laatste kwamen, het grootst zullen zijn.

Arbeiders voor den Rand. De portugeesche autoriteiten zijn niet geneigd om de werving van arbeiders voor den Witwatersrand in hunne kolonie Mozambique verder toe te laten. Die kolonie kan haar volk best zelve gebruiken, terwijl bovendien voor deze negers niet opgaat, wat men overigens ten aanzien van de Kaffer-arbeiders aan den Rand kon consta-

teeren, die gemeenlijk na een potje te hebben gemaakt naar hun kraal terugkeeren om er te rentenieren. De negers van Mozambique, die het aan den Rand wellicht beter hebben dan in het eigen land, blijven er zoolang zij kunnen, zoodat wat in Mozambique terugkomt slechts tot de klasse der non-valeurs behoort, waarvan een groot aantal wegens ziekte, er zijn vooral veel ooglijders daaronder, in het hospitaal van Inhambane moet worden opgenomen.

De cultures van St. Thomé. In de bocht van Guinea liggen op een afstand van 25 tot 200 kilometers van de Westkust van Afrika een viertal eilanden, Fernando Po, Anno Bom, Principe en St. Thomé, waarvan de beide eerste aan Spanje, de beide laatstgenoemde aan Portugal behooren. Van deze eilanden is St. Thomé het belangrijkste wegens den hoogen graad van ontwikkeling der bestaande cultures, waaronder die van cacao de voornaamste plaats inneemt.

Carl Singelmann deelde in eene der laatste afleveringen van de *Deutsche Kolonialzeitung* het een en ander omtrent St. Thomé mede, waaraan wij het volgende ontleenen:

St. Thomé, dat een oppervlakte beslaat ongeveer zoo groot als het vorstendom Waldeck, met eene bevolking van 35000 zielen, waaronder 2500 Europeanen, is in Duitschland vooral bekend als de grootste cacao-leverancier voor de Deutsche markt. Ongeveer een derde deel van het hoogst vruchtbare eiland is van het oerwoud bevrijd en in plantages omgezet, die zich in het bezit van ongeveer 500 planters en maatschappijen bevinden. De grond wordt er thans met omstreeks 1800 gld. per hectare betaald, zoodat een plantage van gemiddeld 500 hectaren eene waarde vertegenwoordigt van om en bij de 9 tonnen gouds. Er zijn echter ook grootere plantages, die elk van 1 tot 4 millioenen kilo's cacao opleveren, berekend naar een gemiddelden oogst van 7 tot 800 kilo's ter waarde van rond 600 gld. per hectare.

St. Thomé is voor zijne arbeiders geheel van het afrikaansche vasteland afhankelijk, daar de oorspronkelijke bewoners, de „filhos de St. Thomé”, zooals ze zich noemen, niet wenschen te werken en een proef, om chineesche koelies in te voeren, niet geslaagd is. De arbeiders worden nu uit Angola betrokken en komen de planters aan werfkosten, overtocht, enzovoort, op ongeveer 340 gld. te staan. Engelsche plantropen, waaronder zekere Newinson, hebben het doen voorkomen, alsof de Portugeezen niet meer of minder dan een modernen slavenhandel dreven, om de planters van St. Thomé van de noodige arbeiders te voorzien. De portugeesche regeering heeft daarin aanleiding gevonden om deze kwestie duidelijk uiteen te zetten, wat haar volkomen correct standpunt in het licht stelde. Van verschillende zijden is verder een zeer gunstig getuigenis gegeven van de behandeling der arbeiders op de plantages, die volstrekt niet naar hun land terug verlangen, waar zij van de willekeur hunner hoofden afhangen, zoodat zij zonder eenige aansporing steeds bereid zijn hun contracten te verlengen. Het is o.a. voorgekomen, dat een bij de engelschen kabelmaatschappij gecontracteerden neger, dien men na afloop van zijn contract naar Angola terugzond, met de eerste scheepsgelegenheid weer op St. Thomé terugkeerde. „De Portugeezen,” zegt Singelmann, „zijn niet wreed, maar staan op respect en discipline.”

Voor logies der arbeiders en hunne huisgezinnen wordt goed gezorgd en de meeste plantages hebben een goed ingericht eigen hospitaal voor de zieken. Niettegenstaande goede verpleging ook der zieken, is de sterfte onder de arbeiders buitengewoon groot, namelijk 8 per honderd, ruim zes maal zoo groot dus als op Banka. Deze groote sterfte heeft haar oorzaak hoofdzakelijk in de veel voorkomende dysenterie en anemie, het gevolg hoofdzakelijk volgens Singelmann van het, trots bestaand verbod, heimelijk gebruik van brandewijn en aarde — de geophagie, het eten van aarde bij wijze van genotmiddel moet onder deze arbeiders sterk verbreid zijn. Wat de voeding betreft, gaf Singelmann een lijstje van wat op de ondernemingen van den heer Henrique de Mendoza door 500 arbeiders werd geconsumeerd, waaruit valt af te leiden dat in jaar gemiddeld per hoofd werd verstrekt: 19 kg. geconserveerd vleesch, 19 kg. boenen, 28½ kg. stokvisch, 31 kg. maïsmeel, 164 kg. rijst, 255 kg. bananenbrood, 2 kg. suiker, 10 liter olie, 1 liter gesteriliseerde melk en 28½ liter wijn (de suiker en melk waarschijnlijk alleen voor de zieken bestemd), wat voor een hoofdzakelijk aan plantaardig voedsel gewend ras een niet onaardig quantum voedsel beduidt.

Behalve cacao, die tot een hoogte van 400 meters groeit, in de minst gezonde deelen van het eiland dus, dat aan de kust door Singelmann bepaaldelijk ongezond wordt geheeten — is ook hierin niet een oorzaak voor de groote sterfte te zoeken? — wordt tot 800 meters hoogte op het eiland nog arabische koffie geteeld, en hooger op cinchona, terwijl in de laatste jaren ook sisal en verschillende soorten van caoutchouc die er alle met uitzondering van manihot glazi-ovii goed gedijen, zijn aangeplant.

De uitvoer van het hoofdproduct, de cacao, dat als zoodanig de koffie verdrong, steeg van 3 millioen kilogrammen in 1890 tot 23½ millioen kilogrammen ter waarde dus van ongeveer 17 millioen gld. in 1905, terwijl de uitvoer van koffie nog slechts 1½ millioen kilogrammen bedroeg.

INGEZONDEN.

Hoe in het Buitenland met de kennis onzer Koloniën gesold wordt: In het Duitsche Tijdschrift *Moderne Kunst* de 12en aflevering van den 21en Jaargang, wordt gezegd, dat modewaasheden niet alleen aan het beschaafde deel der menschheid eigen zijn.

Ten bewijze daarvan haalt de schrijver o. a. de inboorlingen van *Padang* op *West-Sumatra* aan, bij wie de vrouwen een breede balsversiering van metaal of rotan dragen. Van hare kindsheid wordt de hals door hooger en hooger aangebrachte ringen, die in hunne uitwerking wel iets van een gipsverband hebben, dermate uitgerekt, dat hij dikwijls langer dan het hoofd zelf is. Natuurlijk is eene dame met een dusdanigen zwanenhals voor elke werkzaamheid ongeschikt, zoodat alleen de rijken zich deze weelde kunnen veroorlooven.

Het is mogelijk, dat deze gewoonte ergens op een der *Indische* of *Australische* eilanden bestaat, en dat het plaatje, waarmede het bedoelde stukje geïllustreerd is, naar een kiekje aldaar genomen is, maar gedurende het jaar dat ik zelf te *Padang* heb vertoefd, heb ik nooit zulke misvormde vrouwen ontmoet en er ook nimmer over hooren spreken.

Moge dus het plaatje al authentiek zijn, het bijschrift is stellig pure fantasie.

Beleefdelyk aangeboden door

J. L. SWART.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Het ss. *Koningin Regentes* is vertrokken van Amsterdam naar *Batavia* 20 April 1907:

Te Amsterdam scheepten zich in:

- L. Timmer en echtgenoot.
- J. G. G. Kruseker en echtg.
- J. A. Bertram, echtg en 2 kind.
- Mevr. J. W. Turfboer—Jongkers.
- R. Visser en echtg.
- W. P. v. d. Klis.
- Melins.
- H. P. J. Hours.
- L. Boekholdt.
- J. H. Bouwmeester.
- E. P. de Jong.
- v. Haarlem.
- Maas.
- L. v. d. Vate.
- H. A. v. Velthoven.
- Köhler.
- C. W. Verhoeven.
- F. Boschma.
- W. H. Mussig.
- M. Schipper en echtg.
- L. A. H. Peters en echtg.
- P. D. Dekker en echtg.
- Mevr. P. A. M. Janszen—Ulings.
- Mej. M. P. v. d. Waart v. Gulik.
- Benevens een detachement der Koloniale Reserve.

Naar *Belawan-Deli*:

- A. J. W. Utermöhlen.

Naar *Singapore*:

- F. A. J. Moll.
- W. v. Rees.
- J. C. Tjebbes.
- A. S. Zijlker.

Naar *Southampton*:

- Jhr. Repelaer v. Driel en echtg.
- P. R. A. Meerkamp v. Embden, echtg. en zoon.
- Mevr. G. Blom—v. Vollenhoven en
- G. P. Blom.

Naar *Genua*:

- Jhr. Quintas.
- Baron v. Wassenaar.
- Pot en echtg.

Voornaamste inhoud van Nederlandse Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercur. 23 April 1907.

De caoutchouccultuur in West Fransch Africa, door A. H. Berkhout. — Klimatische invloed op den bouw van het plantenweefsel, door Pulle. — Frankrijks koloniaal stelsel, door Mr. Ph. Kleintjes. — Tabakstentoonstelling te Londen (met afbeeldingen). — Het achtste Suikercongres — Vergadering der Soekaboemische Landbouwwereeniging. — Papierfabrikatie in Birma. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Eigen Haard. 20 April 1907.

Si Bopèng (de pokdalige). Schets uit het Indische volksleven, door Netty Munniks de Jongh. II. — Per automobiel naar de Battakvlakte, door J. T. Cremer (met afbeeldingen).

De Hollandsche Revue. 25 Maart 1907.

Iets over de melaatschen in Suriname.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 47.

Tegen kwakzalverij, door M. van Geuns. — Dr. K. H. Mertens (met portret). — H. van Oordt van Lauwenrecht (met portret). — Een praatje over het begrip „mooi” op de oude Stad *Batavia* (met foto's). — Iets over dichters en hunne levensbeschouwing. — Oud-Indisch tooneelspel, door Gabriël. — Indrukken van den dag, door Corax. — Indische kiekjes, door Tiszoo. — Van een buitenpost (Onverbeterlijk?), slot, door M. W.

Idem No. 48.

De bond van suikergeëmployeerden, door M. van Geuns. — Oud-Indisch tooneelspel, door Gabriël. — Naar Fort de Kock (met foto's), door H. J. H. Douwes den Arend. — De zeeramp aan den Hoek van Holland (met foto's), door M. W. — Een eigenaardige race (met foto's), — Indrukken van den dag, door Corax. — Indische omtrekken, door Damas. — Indische kiekjes, door Tiszoo. Enz.

Brengt een bezoek aan

BOEATAN,

thans

Heulstraat 19, DEN HAAG.

Permanente Tentoonstelling

van Indische Kunst en Nijverheid.

VERKOOP en NABESTELLING.

Toegang VRIJ.

De gelegenheid tot het gebruiken van Thee met Indisch gebak van 3-6 uur zal er ook eerstdaags weder worden geopend.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende.....

wonende te..... wenscht

donateur-trice te worden der Vereeniging **Oost en West** tegen een jaarlijksche contributie van f.....

den..... 190.....

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Bureau Hoofdbestuur: Heulstraat 17.

Ch. F. RIJKEN & Co.
 Vleugels, Piano's, Orgels.
 Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

Huishoudkarntjes

worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend.

Riviermarkt 9, den Haag.
 Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.

MAGAZIJN van

Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.

GASORNAMENTEN,

Huishoudelijke Artikelen.

KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
 'S-GRAVENHAGE.

De Goedkoopste Winkel van
H. DE LA COURT.

Chemische producten,

Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
 TOT DE LAAGSTE PRIJS.

Memsterhuisstraat 283.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

THEESERVIEZEN,

Koffiestelletjes, Bonilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.

DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
 5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

HOME
voor jonge Dames
DEN HAAG.

Inlichtingen bij respectabele families.

Brieven franco motto "HOME" aan het bureau van dit blad.

NIEUW
Malthusianisme.

Damesdeskundige.

MEVROUW ADRIAAN

Regentesselaan 362,

einde halte lijn 5.

Consult dagelijks, Zondags
 op verzoek.

Pension Buchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT

Den Haag.

Logies te verkrijgen

per maand, per week en per dag.

Volledige Badinrichting in huis

ELITE SHOES H. HESSELS & ZOOM

Importeurs van

Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië

Piet Heinstraat 117

Maat- en Reparatie-Ateliers

Vos in Tuinstraat 4
 tegenover „Hotel des Indes“

Mevr. HOGERHEIJDE,
 VERLOSKUNDIGE,

Commelinstraat 2, AMSTERDAM
 is dagelijks te cons. van 1-3, 6-10.

Mej. ERNESTINE DE MUNNICK,
 te **PARIJS,**

stelt zich beschikbaar voor alle in-
 formatiën betreffende

Pensions, Kleeding, Bezichtiging der Stad,
 enz. enz.

Zich te vervoegen Maison de Café

„BOUDAH“

Rue St. Honoré 390.

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat.
 'S-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

TRANSVALIA.

Prins Hendrikstraat 74.

Linnen en Katoenen Jongenspakjes,
 Meisjesjurken, Plooijurkjes, Blousejurken.

Witte en Blauwe Jongensbroeken,

Corsetten, Handschoenen,

WITTE ONDERGOEDEREN

ook in **ECHT JAEGER.**

G. J. HEEMSKERK

OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
 Telefoon 3641.

Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee
 der Firma de Wed **VAN NELLE** te
 Rotterdam.

Koffieprijsen p. ½ K.G.	Theeprijsen p. ½ K.G.
Rood merk . . . 60 cts.	Gebroken N ^o . 1 f 1.50
Zwart " . . . 54 "	Afternoon tea . . 1.25
Groen " . . . 52 "	Zuivere theeën . . 1.00
Paarsch . . . 50 "	" " " " . . 0.80
Ook verkrijgbaar	" " " " . . 0.65

Alex Meier Koffie Thueré Thee
 prijzen 57½, 67½, 80 ct. f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, **G. J. HEEMSKERK.**

W. PAULUSSEN.

Drogist, SPUI 156 a

recht over de St. Jacobstraat.

GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
 voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

A. BOERSMA, Horloger.
 FREDERIKSTRAAT 28.

SPECIAAL ADRES voor reparatiën aan

Antique Urwerken.

FRIESCHE STOELKLOKKEN

steeds voorradig.

Dons of Haartjes

kan elke DAME pijnloos en voorgoed
 verwijderen met „Antikriin“ Per
 flacon f 1.75, franco p. post na ontv.
 van f 1.90 Laboratorium „Hel-
 vetia“, Vaillantlaan 88, DEN HAAG.

Nieuw-Malthusianisme.

Mevrouw VAN DAM

dagelijks te spreken van
10-4 en van **7-9** uur.
 (Zondag op verzoek).

:- Tollensstraat 106 :-

Oudste en vertrouwdste
 adres van nieuwe Malthu-
 siaansche middelen.

Inlichtingen en Brochure
 op aanvraag kosteloos

Levensverzek. Mij ARNIEM,

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden

en tegen lage premiën.

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

De Firma TER MARSCH & Co.
 Hofleveranciers te **ROTTERDAM**

levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
 prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
 ENZ. ENZ.

Koninklijke Brood- en Beschuifabriek, **LENSVELT NICOLA,**
 DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.

Haagsche Beschuif.

Verschenen:

Indische planten en haar geneeskracht

DOOR

Mevrouw **KLOPPENBURG—VERSTEEGH.**

Prijs f 2.50.

Verkrijgbaar bij elken soliden Boekhandel en bij de Uitgevers

MASMAN & STROINK, Semarang.

AGUILAR'S Port-, Sherry- en Madeirawijnen

sijn alom bekend.

VRAAGT PRIJSCOURANT.

Hoofdkantoor Lange Houtstraat 6, DEN HAAG. Telefoon Interc. 264.

Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.

Huis van den Eersten Rang.

LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste inrichting voor **Heeren,**
Jongheeren- en Kinderkleeding,
 gemaakt en naar maat.

Aan de afgeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden:

1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.

Coupe Systeme Americain

Uitrustingen voor de Indiën.

Uniformen, Gala- en Automo-
 bielkleeding. Ambtsgewaden; water-
 dichte stoffen voor Jacht- en Sport-
 kleeding.

Parterre: Heerenkleeding;

1^e Etage: Kleeding naar Maat; 2^e Etage: Kinder- en Jongheerenkleeding.